

A zsüri nehéz tisztségét Borha Olivér ezredes, Reiter József, Sebastiani Korányi Adolf őrnagyok, Keszler Arnold százados és Heidekker László főhadnagy töltötték be általános megalapozással. A kitűnő és minden tekintetben kifogástalan rendezés Mares István ur odaadó fáradozását dicséri.

A szép és kedves, a régi lovaséletre emlékeztető verseny közönségének soraiban ott láttuk a többek között Kárpáthy Kamillió vegyesdandárparancsnokot, balászfalvi Kiss Ferenc tábornokot és nejét, Wildner Károly tábornokot és nejét, Tahy László konstantinápolyi követünket, Borha

Olivér és Demény Ferenc ezredeseket feleségeikkel, Pauly Hartmanné kiváló urlovasnőket, Éber Antalnét és leányát Málíkat, urlovasnői gárdánk egyik ugyancsak kimagasló tagját és az egész tüzér tisztikart családjáikkal.

A mai lovasmérkőzés volt az első, amelyet a vegyesdandár tüzérsége rendezett. A siker, amelynek jegyében ez lezajlott, a példának követésére sarkalaj többi lovas katonai alakulatunkat is és az így meginduló nemes vetélkedés nagyban hozzájárul majd nehezen bár, de mégis fejlődésnek indult lovaséletünk további fellendüléséhez.

Jászai Mari élete és halála.

Jászai Mari volt míg élt,
Aki most im céljához ért.

Ez a két verssor áll a kerepesi temető huszonnyolcas parcellájának tizennyolcadik számú sírhelyén emelt köemléken: Jászai Marinak, a ma reggel végtelenbe költözött művészlélek maga állította sírkövén. A Nemzeti Színház lebontásakor, annak köveiből készítette a nagyszony s halottak napján ehhez a köemlékhez járt imádkozni önmagáért.

S mire néhány hét után ismét ránk köszönt a halottak ünnepe, a köemlék előtt megilletődött lelkű sokaság fog állni s a koszorúkkal sűrűn borított sír fölött az élők sóhaja veszi körül a talán ott lebegő lelket, amelynek porhüvelyé rettentő szenvedések árán térhetett örök pihenőre.

Jászai Mari élete.

Az Urnak ezernyolcszázötvenedik esztendejében, februárius huszonegyedikén született a magyar színművészet örökké maradandó emlékü művészléleke, a komárommegyei Ászár községben, szegény, egyszerű szülők gyermekéül. Édesatyja ácsmester volt. Édesanyját még kisgyerek korában elvesztette. A kis Mari, aki már akkor is erős akaratu és önállóan gondolkodó lélek volt, leküzdhetetlen vágyat érzett a színpad után. És amikor látta, hogy másként nem valósíthatja meg vágyát, hogy apja semmi körülmények között sem engedi őt komédiára, tizenkétéves korában — megszökött hazulról. Hányódását, szenvedéseit, amelyeket óriás energiával türt, ő maga írta meg, mely, tiszteletreméltó őszinteséggel és rendkívül megkapván.

A szülői ház elhagyása után négy esztendő telik el, míg végre valóra válik álmainak egyik halvány sugara s néma szereplőként föllep a székesfehérvári színpadon, a peleskei nótárius-ban. A kis Marit, négy évig tartó szenvedéseért, — amint ő maga elbeszéli, — bőven kárpótolta ez a pillanat. Színpadon volt. Ott vehetett lélegzetet, ott állhatott, láthaták őt s ő láthatta a közönséget. A fiatal statisztalány lelkében ekkor öltött határozottabb képet a színpad iránt érzett rajongása. Érezte, hogy őt a komoly komédia vonzza. Pihenő idejében, magányában titokban drámai szerepeket kezdett tanulni. De ambíciója, lázas készüldése még sokáig maradt eredmény nélkül.

Székesfehérvárról ugyan az ország fővárosába került, a budai Népszínházhoz, de a székesfehérvári és a budai szereplés között nem volt sok különbség. Néhány szó jutott csak számára itt a színpadon s így örömmel szerződött el, mihelyt alkalma volt, Kolozsvárra. Erdély kincses fővárosa végre meghozta számára a sikert. A közönség észrevette a ragyogó színésztalantum első jeleit, gyors fejlődését s amikor Orczy báró, a Nemzeti Színház akkori intendánsa tanuja lett véletlenül játéknak, fölismerve értékét, meghívta az állami színházhoz.

Huszonkét éves volt ekkor a komárommegyei ácsmester leánya. Nem járt sok iskolát, csak a falujabelit, nem járt színészközlőbe s amit tudott, maga szerezte meg magának. Olvasott, művelődött s ősi talentuma volt irányított mestere szemének. Az mutatta meg, mit kell meglátni, megtanulnia a művészet mesterségbeli részéből. Játsszani nem kellett tanulnia. Azt tudott! És a huszonkét esztendő, iskolát alig látott leányasszony Bánk bán Gertrudisát játszotta, olyan megrázó erővel, hogy a lelkesedés hullámai gyors egymásutánban emelték fel azokhoz az örökéletű, nagy klasszikus szerepekhez, amelyeknek megjátszása előtt művészi lelkiismerete miatt éjszakákon át nem tudott aludni. *Antigone, Elektra, Medea, Phedra, Madách Évája, Lady Macbeth, Borgia Lukrécia, Porcia,*

Stuart Mária Erzsébetje, Cleopatra, mind-mind fényesen világító megnyilvánulása volt művészetének, amely életet lehel minden szerepbe, még akkor is, ha az csupán papirosból volt.

Magánélete nem foglalkoztatta a nyilvánosságot. Házassága, amelyet Kassay Vidorral kötött, nem volt tartós. Elvált és válása után visszavonult, csak a színpadnak és az irodalomnak élt. Napilapokban, folyóiratokban számtalan esztétikai, társadalmi cikke jelent meg s önálló kötetei, *A tükröm és a Színész és a közönség* több kiadást ért meg. A Petőfi-Társaság 1909-ben tiszteleti tagjává választotta Jászai Marit, aki ekkor már a Nemzeti Színház örökös tagja volt. A népszerűség, amely egyaránt szólt utólrhetetlen művészetének és személyének a hivatalos megnyilatkozások formáin kívül 1922-ben nyilvánult meg a legnagyobb mértékben. Ekkor ünnepelte ugyanis az ország Jászai Mari művészi munkálkodásának ötvenedik évfordulóját. És a népszerűség, amely a környező erkölcsi alapon, a rendkívüli művészlélek előtt való hódolatban és nem divatok laza talajában gyökerezett, hű maradt halála órájáig. Ő maga sem változott. Utolsó pillanatáig a művészetben szinte feloldódó, erős akaratu s lélekben változatlan fiatal művészasszony volt, mint amilyennek pályája kezdetén megálmodta magát.

Betegsége.

Ötven évig tartó szakadatlan és egyforma nagy lelki készüldéssel megfutott művészpályája után lassankint jelentkezni kezdtek a testi öregedés jelei. Még rendkívül nagy sikerrel szerepelt az *Ellák*-ban, *Ördög Sára* alakjában a *Tolonc*-ban, de a sikerek mind gyérbek lettek, mert az öregség egymásután jelentkező bajai mind sűrűbben gátolták meg a fellépésben. Utoljára ez év januárjában lépett föl *Stuart Mária*-ban.

Ahogy egészségi állapota megengedte, sőt sokszor még erre való tekintet nélkül is, tevékeny részt vett kedvelt költője centenáriusának megünneplésében. Petőfi-verseket szavalt akkor is, amidőn a lassan közeledő halál szele először január 31-én érintette meg. Érelmeszesedéséhez, cukorbetegséghez ekkor erős meghülés járult és súlyos betegen a János-szematóriumba kellett szállítani. A 38. számú szobában helyezték el s noha az erős hűlés rövid idő múlva elmúlt, Jászai Mari már érezte, hogy többé nem hagyja el élve szobáját. Nem lázadozott a sors rendelése ellen, hanem szellemének fensőbbiségével ő maga vigasztalta az érte aggódotkat. Január óta mi magunk is többször hírt adtunk betegségének súlyosságáról, amelyből tudtuk, hogy nincs gyógyulása.

Ha állapota megengedte, szobájának erkélyére ülve hosszan és némán merengett el alkonyattájt a tűnő nap sugaraiban és nem egyszer orvosa és környezete rémülettel hallották, hogy a nagybeteg a bucsuzó napra szögezve pillantását, *Elektrának* és *Iphigéniának* megrázó, vagy *Petőfi*-nek valamelyik szívéhez szóló költeménye sorait szavalja. Bámulatos önruralommal türt és gyürte le szenvedéseit. Halála előtt két héttel betegágyához vitték kétesztendő kis unokaöccsét. S a már-már a halál küszöbére tért beteg vidám hangon, mosolygós arccal ültette térdére a csöppéget s régi, bohókás versikével mulattatta. Egy hét előtt magához hívatta asztalosát s kinyujtva magát ágyában, így szólott hozzá:

— Mérd meg, fiam, a hosszúságomat, nehogy koporsóm nagyobb legyen a kelletemnél. Kis kriptát csináltattam és megtörténhet, hogy nem fér bele a koporsóm.

Az asztalos szeme könnybelábadt a komor beszédre, de a nagyszony így vigasztalta:

— Ne sirj, fiam, nincs itt semmi baj. Eddig is a színpadon játszottam, ezután is ott fogok játszani. Csak az lesz a különbség, hogy most már nem prózát kell szavalni, hanem énekelni fogok: karénekes lesz az angyalok kórusában.

A kórushoz ugyanis sirig tartó szeretet fűzte, mert hiszen kardalosnőként indult el pályájára. Az ő kívánságára lett unokaöccse, Jászai András is karénekes az Operában.

Halála.

Az utolsó héten a nagyszony már nem táplálkozott. Kezelőorvosai: Eisele János dr. és Kende Béla dr. tudták, hogy a hat hónapi szörnyű küzdelmet vívott erős szervezet a közeli napokban föladja a harcot. Most már csak arra törekedtek, hogy lehetőleg kevés szenvedés árán juthasson örök pihenőre. Hozzátartozói: testvér-öccse, Jászai József és fia, Mihályfi Béláné édesanyjával, Lehel István dr., Lamerné, Jászai Mari egyik legmeghittebb bizalmasa tegnap délután is, mint hat hónap óta állandóan a beteg közelében tartózkodtak. Megdöbbenve látták, hogy a nagyszony délutáni álmában hörögni kezd. Agóniára azonban nem gondoltak, mert teljes öntudatnál volt. Idegtépő várakozásban és aggodásban mult el a délután, az éjszaka és köszöntött be a hajnal. Jászai Mari mindvégig öntudatnál volt. Hajnalában megkérte régi és hű házvezető-néjét, Farkasné, hogy ültesse föl az ágyában.

— Jaj, de könnyű a nagyszony, — mondotta a házvezetőnő.

— Ugy-e, nagyon könnyű vagyok! — mondotta remegő hangon Jászai Mari s hangjában most rezgett meg először a halálfélelem. De nem sokáig tartott.

— Ha elveszteném eszméletemet, — mondotta már megnyugodva, — nehegy injekcióval életrekeltsetek. Csak pusztuljon el a test, amely romlásnak indult. Kis idő múlva alig hallhatóan, ismét megszökött:

— Hű voltál, elkísértél mindig, de most messze megyek, te még nem jöhetsz utánam. Ne sirj fiam!

Ezután elvesztette eszméletemet. Néhány-szor pár pillanatra kinyitotta még szemét s háromnegyed nyolc órakor Kende főorvos meghatott hangon jelentette ki:

— Pár perc még, aztán meghal.

Nyolc óra ötven perc volt, mikor Jászai Mari utolsó sóhajtott s kilehelte lelkét.

Temetése.

A halál híret azonnal jelentették a Nemzeti Színháznak, ahol mély megdöbbenéssel fogadták. A színészek csoportokba állva, meghatott hangon ujságolták a próbára érkezőknek s a színház oromzatán csakhamar gyászlobogó hirdette a városnak, hogy a színház, egyik erős oszlopát veszítette el. Öszinte és nagy részvétet keltett a gyászok híre a Színművészeti Akadémián is, amelynek az elhunyt harminchárom évvel ezelőtti egy évig tanárnője volt. Bakó László, Bartos Gyula, Beregi Oszkár, Halmi Margit, Lenkei Hedvig voltak tanítványai.

Dél előtt tizenegy órakor Kisfaludy Strobl Zsigmond megjelent a halottas ágyánál és elkészítette a nagyszony halotti maszkját. Jászai Mari díszes fehér brokát ruhában, babérkoszorúval a fején nyugszik halottas ágyán.

Dél felé megjelent a halottasháznál Mészáros István, a Nemzeti Színház titkára és közölte az elhunyt nagyszony hozzátartozóival, hogy a Nemzeti Színház természetesen maga gondoskodik nagy halottjának temetéséről. Jászai Marit a Nemzeti Színház előcsarnokában ravatalozzák föl s onnan kísérik ki csütörtök délután 3 órakor utolsó útjára, a kerepesi-úti temetőbe, a főváros által már régebben adományozott dísz-sírhelyre.

A fővárost Ripka Ferenc főpolgármester és Sipőcz Jenő dr. polgármester fogja képviselni. A ravatálnál Klebelsberg Kunó gróf kultuszminiszter és Hevesi Sándor, a Nemzeti Színház igazgatója mond beszédet.

A Nemzeti Színház gyászjelentése.

Jászai Mari halála alkalmából a Nemzeti Színház a következő gyászjelentést adta ki:

A Nemzeti Színház igazgatósága és személyzete mérheterlen veszteségének fájdalmas érzésével jelenti, hogy Jászai Mari, a Nemzeti Színház örökös tagja, a Petőfi Társaság tagja stb. stb., ez év október 5-én reggel, hosszas szenvedés és a halotti szentségek ájtatos felvétele után csendesen elhunyt.

Majdnem hat évtizeden át volt Nagyszonyja a magyar színjátszásnak és a Nemzeti Színház színpadának, melynek uralkodója, odaadó szolgálója volt, dus nagy művészlélekének egész erejével. Temetése a Nemzeti Színház előcsarnokából lesz október 7-én délután 3 órakor és a megboldogult földi maradványait a köztemető-úti temetőben fogják örök nyugalomra helyezni.

Cukorbetegség, bél- és gyomorbetegségek, idegesség, lábbadozók részére orvosilag javított, megbízható

**diétás tápszerekészítmények
bel- és külsődiétás vízszerek**

Magyar Királyi Gyógyszertár
DIÉTÁS OSZTÁLYÁ
Budapest, V., Gróf Tisza István-utca 24.

A leg-
szébb
**CSILLÁROK
KISSLINGNÉL**
VI, Podmaniczky-utca 31.